

Jablonecké muzeum vrací tradice mezi lidi

5.4.2013, Liberecký deník

Rokajl neboli sekané perličky. Nepatrný kousek skla, z kterého zručné prsty na Jablonecku dokážou vykouslit brože, náhrdelníky a dokonce i celé kabelky. Starým technikám teď vyučují i kurzy v jabloneckém muzeu.

Jablonec nad Nisou – Kurzy odstartovala celkem nenápadně výstava Vánoce na klopě, která v Muzeu skla a bižuterie v Jablonci představila jeden z dnes už opomíjených šperků a sice brož.

„V rámci výstavy jsme připravili tři dílny, kde si jejich účastníci mohli brože z dutých perlí, skleněné podmalby a právě rokajlu sami vyrábět. Jenže... Když jsme tu pak tři soboty po sobě seděli, mnohé z nás si uvědomily, že jim tenhle druh činnosti vlastně hrozně chybí. Člověk se soustředí na složitou techniku a ostatní pustí z hlavy, což je hlavně v dnešní době velmi očištné,“ vypráví kurátorka a jedna z iniciátorek šperkařských dílen Šárka Sirůčková.

„Chtěli jsme navázat na dílny pro děti a vymyslet i něco pro dospělé. A také – přiblížit a zpropagovat techniky, pomocí nichž se dodnes šperky především z rokajlu vyrábějí. Připomenout, že existuje nepřeborné množství perliček nejen v množství barev, ale i provedení. V matu a lesku což umožňuje vytváření duhových efektů,“ doplňuje Kateřina Hrušková, vedoucí oddělení bižuterie a medailí jabloneckého muzea.

A skutečně v přihrádkách, které má před sebou každá z účastnic korálkového sympozia si prohlížím nepatrné korálky od čiré podoby křišťálu přes perleťový lesk až po jemně růžovou, žlutou, bílou, zelenou, modrou a rubínově červenou. Právě po ní sahají účastnice kurzu nejčastěji. Jsou mezi nimi ženy nejrůznějších profesí – účetní, galeristka nebo chemická inženýrka. Právě ta mi prozrazuje, co ji na seminář přivedlo. „Brože, to je moje velká láska,“ říká s nadšením, zatímco se snaží do nepatrného ouška rokajlové jehly, která se musí provléknout snad milimetrovým otvorem droboučkého korálku navléknout neposlušnou niť. Móda ji inspirovala už při studijním pobytu v Paříži. „Je to od muzea hrozně hezký nápad, něco takového vytvořit. Začala jsem sem chodit už v předchozím kurzu. Vždycky se tu uklidním a navíc něco hezkého vytvořím,“ říká Helena Kočárková, která má pod svým jménem na vizitce napsáno výzkum a vývoj.

„Je to tu takový opojný, tvořivý relax. Jsem nadšená, navíc si tu můžu vyzkoušet to, co přebírám od svých zákaznic. Dokážu si teď už představit, co všechno jejich práce obnáší,“ svěruje se galeristka Jitka Pokorná, která na kurzy do Jablonce dojíždí z Prahy. Kurz vede výtvarnice Věra Černá. Výtvarné techniky nikdy nestudovala, ale náhrdelníky, kterým dominuje třeba růženin obšitý stovkami rokajlových korálek nebo fascinující náušnice z kovových a rubínových perliček připomínající granátový šperk ji k tomu opravňují. S obdivem si je prohlížíme. Lektorka zatím trpělivě vysvětluje, jak zvítězit nad skleněnou hmotou.

Krása až do krve

„Nejdůležitější je pevně utáhnout nit. Někdy je to práce až do krve, protože musí být hodně pevná, dokonce se i voskuje, aby opravdu dlouho vydržela,“ popisuje.

Dnes vyučuje, jak navlékat korálky do rovného stehu, kterému se říká rybí kost nebo také heringborn. Zní to jednoduše. ..

Za první, základní kamínek se navléknou tři další rokajly a jehla se vrátí zpět prvními dvěma. Korálky se začnou rovnat vedle sebe. Postup se opakuje, vznikají sloupky. Tedy, jak komu. Kromě mě téměř všem. Trochu mi to připomíná hodiny pracovní výchovy, kdy jsem až do konce školního roku nepochopila princip háčkování. Naštěstí se tu neznámkuje a hlavně tu až na mě sedí samé šikovné navlékačky, což je po chvíli patrné na prvních náramcích.

Z Paříže do Zásady

Zajímavé jsou i názvy jednotlivých stehů. S překvapením se dozvídám, že zatímco francouzsky znějící název peyotte se používá kolem Zásady na Jablonecku, cihlovým stehem vyšívají indiáni.

„Druhy stehů jsou si všude podobné. A ať už je navlékali indiáni nebo výtvarnice pro módní salony v Paříži, pochopitelně se dopracovali k podobným postupům. A jejich název se pak přes zákazníky uchytil ve zdejší prostředí,“ vysvětluje Kateřina Hrušková.

Rokajl pro šamany

Korálky se totiž jako základní surovina dostávaly díky jabloneckým exportérům skutečně do celého světa. Evropy, Ameriky, po vagónech se posílaly do Ruska, ale nesmírně žádané byly i u národů Afriky, indiánů či eskymáků, kde barevné skleněné korálky začaly s velkým úspěchem nahrazovat přírodní ozdoby obřadních oděvů. Například slavnostní hávy, které si při rituálech oblékali šamani, mohly před pár lety obdivovat návštěvníci expozice, kterou v Jablonci připravili ve spolupráci s Náprstkovým muzeem v Praze. Bohatí exportéři totiž nezdědka financovali dobrodružné expedice s cílem zařadit do výpravy i své obchodní zástupce...

Kurzy budou v jabloneckém muzeu pokračovat až do konce roku. Nejbližší se bude konat 27. dubna. Další budou následovat v květnu a červnu, plánují se ale i na podzimní měsíce. Celá „rokajlová“ akce vyvrcholí v samém závěru roku.

„Na ten totiž připravujeme velkou výstavu perličkových kabelek od 19. století až po současnost. Hlavní část bude pocházet z našich sbírek, ale oslovit chceme i jednotlivé současné výtvarníky,“ prozradila Kateřina Hrušková, podle které návštěvníky čeká téměř sedm stovek exponátů. Mimo jiné představí i práce patrně jedné z nejslavnějších bižuterních výtvarnic – Jarmily Hlavové, která už v roce 1948 v Praze založila a vedla ateliér pro malosériovou výrobu módních doplňků, kabelek a prýmků z rokajlu a později pracovala v pobočce závodu Železnobrodské sklo v Zásadě.

A pro zajímavost – i zručná výtvarnice vyrábí jednu kabelku z rokajlových perliček až devět hodin.

V dalším kurzu 27. 4. si pod vedením lektorky Věry Černé zhotovíte soupravu náramku a náušnic s květinovým motivem šitou stehem „heringbone“. Kurz je vhodný pro dospělé, začátečníky i pokročilé. Nutná je rezervace a platba za materiál a kurzovné (200 Kč) do 19. dubna. Více na <http://www.msbjablonec.cz/programy/prokonvalinky-prijdte-muzea>

Co je to rokajl a kde se vzal?

Šmelc, sekané perličky, korálky.

Tak se v Jizerských horách říkalo droboučkým perličkám ze sekaného skla. Skláři z Lučan převzali od Benátčanů název rokajl.

Perličky se nejprve ze skleněných tyčinek sekaly nožem. Od třicátých let 19. století pak pomocí speciálně upraveného brusu, takzvané klempřdy. V druhé polovině 19. století nahradily ruční práci stroje.

V Jizerských horách je výroba sekaných perlí poprvé doložena ve Smržovce a to rokem 1778. V malém se tomuto artiklu věnovali také skláři v Kristiánově a na Nové louce. V padesátých letech 19. století zavádí polubenská sklářská firma Riedel výrobu různobarevných trubiček z atlasového skla. Ze sekaných perliček, čili rokajlu se hlavně v okolí Zásady a Držkova pletly například povlaky na polštářky, stínítka a taštičky. Hodkovická firma Unger a spol. v té době nabízela perličky v 19 velikostech a 200 barevných odstínech. Hlavními odběrateli sekaných perliček byly velké jablonecké exportní domy. Z Jablonce putoval rokajl do Německa, Moskvy a Paříže, ale i Asie, Afriky a USA. Perličky ale nejsou jabloneckým vynálezem. V Egyptě, kolébce skla, je nosili významní muži a ženy v mnohořadých náhrdelnících, které napodobují paprsky boha slunce Ra. I obal některých mumií býval opatřen síťovým návlekm z perliček. Ve středověku patřila jejich výroba k bedlivě střeženým tajemstvím Benátčanů, kteří se stali dědici antických římských sklářů. Měl je s sebou na své cestě ke Kublajchánovi i Marco Polo.

Evropští kolonisté je s úspěchem používali k výměnnému obchodu v Americe a v Africe.

Zdroj: P. Nový a Ch. Petrásková

Foto popis| LEKTORKA VĚRA ČERNÁ trpělivě učí původním technikám navlékání rokajlu. Sama z nich dokáže vyrábět nádherné šperky. Její specialitou je rokajlový šperk s použitím drahých kamenů.

Foto autor| Foto: Šárka Sirůčková

Foto popis| JAK SE DĚLÁ ŠPERK. Účastnice semináře, který uspořádalo jablonecké muzeum se učily technice výroby šperku ze sekaných perliček – rokajlu. Nejprve musely zvládnout složitou techniku stehu, aby neposlušné korálky začaly tvořit sloupečky a řetízky a postupně se měnily v náramek. Zájem je velký. „Hlava si odpočine a navíc si tu vyrobíme něco hezkého,“ shodují se přítomné. Zájem o kurzy je obrovský. Foto: Šárka Sirůčková MSBJ

Region| Severní Čechy

Publikováno| Liberecký deník; Z regionu; 05

Publikováno| Jablonecký deník; Z regionu; 05

Publikováno| Českolipský deník; Z regionu; 05

ID| 2dba33d4-0ccb-4f0e-9cab-6e7e82e022cf